

Sl.No. :

नामांक

Roll No.

--

No. of Questions – 23

VU-94-Sans. Vangmay

No. of Printed Pages – 7

वरिष्ठ उपाध्याय परीक्षा, 2023

संस्कृत वाङ्मय (अनिवार्यः)

समय : 3 घण्टे 15 मिनट (सपाद होरात्रयम्)

पूर्णांक : 80

परीक्षार्थिभ्यः सामान्यनिर्देशाः

- 1) परीक्षार्थिभिः सर्वप्रथमं स्वप्रश्नपत्रोपरि नामाङ्कः अनिवार्यतः लेख्याः ।
- 2) सर्वे प्रश्नाः अनिवार्याः ।
- 3) सर्वेषां प्रश्नानामुत्तराण्युत्तरपुस्तिकायामेव लेखनीयानि ।
- 4) एकस्य प्रश्नस्य सर्वे भागाः एकत्र एव लेखनीयाः ।
- 5) सर्वे प्रश्नाः संस्कृतमाध्यमेन उत्तरणीयाः ।

1) वस्तुनिष्ठप्रश्नाः-

- i) "गणपतेर पत्यादि" इति विग्रहे रूपं भवति - [1]
 (अ) गाणपतम् व) आदित्यः
 स) प्राजापत्यः द) शिवः
- ii) "उत्सादिभ्योऽञ्" इति सूत्रम् अस्ति - [1]
 अ) गणसूत्रम् व) संज्ञासूत्रम्
 स) विधिसूत्रम् (द) अधिकारसूत्रम्
- iii) "लः परस्मै पदम्" इति सूत्रेण का संज्ञा भवति? [1]
 अ) पद संज्ञा व) घु संज्ञा
 स) आत्मनेपद संज्ञा (द) परस्मैपद संज्ञा
- iv) "कर्तरि शप्" इति सूत्रेण कः प्रत्ययो भवति? [1]
 अ) अप् (ब) शप्
 स) अम् द) तम्
- v) शिववीरः निवसति स्म - [1]
 (अ) प्रतापदुर्गे व) जयदुर्गे
 स) सिंहदुर्गे द) रक्तदुर्गे
- vi) "शिवराजविजयः" कति विरामेषु विभक्तः अस्ति ? [1]
 अ) षट्सु व) पञ्चसु
 (स) त्रिषु द) चतुर्षु
- vii) "यः सुचरितैः पितरं प्रीणयेत्" सः कः? [1]
 (अ) पुत्रः व) मित्रः
 स) सज्जनः द) नरः

- viii) सद्विद्या यदि किं? [1]
 अ) पातकैः व) तपसा
 स) अगुणेन द) धर्मेः
- ix) मनुष्यस्य नाम विद्यते - [1]
 अ) प्रमदा व) मनुजः
 स) कन्या द) भगिनी
- x) मातुः पिता - [1]
 अ) पितामहः व) श्वशुरः
~~स) मातामहः~~ द) भ्रात्रीयः
- xi) ज्योतिषशास्त्रम् अस्ति - [1]
~~अ) काल विधायकम्~~ व) सूचना विधायकम्
 स) विधि विधायकम् द) संज्ञा विधायकम्
- xii) कति वाराः? [1]
 अ) नव व) दश
~~स) सप्त~~ द) एकादश
- 2) रिक्तस्थानानि प्रपूरयत् -
- i) "तेन रक्त ।" [1]
- ii) मणिना भूषितः किमसौ न भयङ्करः । [1]
- iii) "क एष मामनुत्तरयन् मुमुर्षुः बधिरः।" [1]
- iv) प्रथमः । [1]
- v) वीरपत्नी वीरभार्या च वीरसूः । [1]
- vi) कर्कस्वामी च । [1]

3) अतिलघूत्तरात्मकप्रश्नाः

- i) 'शुक्राद्धन्' इति सूत्रेण कः प्रत्ययो भवति? [1]
- ii) 'प्रावृषेण्यः' इत्यत्र प्रत्यय विधायकं सूत्रं लिखत । [1]
- iii) 'भू' धातोः कोऽर्थः? [1]
- iv) गोपीनाथपण्डितः कस्य राजदूतः आसीत्? [1]
- v) 'शुचिमनो यद्यस्ति तीर्थेन किम्' इत्यस्य भावार्थः कः? [1]
- vi) 'सदसि वाक्पटुता' इत्यस्य भावार्थो लेख्यः । [1]
- vii) पुत्रस्य नाम द्वयं लिखत । [1]
- viii) 'पितामहः' इत्यस्य अर्थं लिखत । [1]
- ix) अमरकोषस्य अपरं नाम किम्? [1]
- x) अहोरात्रे कति प्रहराः भवन्ति? [1]
- xi) सिंहस्यधिपति कः? [1]
- xii) ज्योतिषशास्त्रानुसारं सम्पूर्णब्रह्माण्डे कति ग्रहाः सन्ति? [1]

- 4) "दाक्षिः" इति प्रयोगं साधयत । [2]
- 5) "काकम्" इति प्रयोगं साधयत । [2]
- 6) "गण्डियः" इति प्रयोगं साधयत । [2]
- 7) "दन्त्यम्" इति प्रयोगं साधयत । [2]
- 8) "भवसि" इति प्रयोगं साधयत । [2]
- 9) "भविष्यति" इति प्रयोगं साधयत । [2]
- 10) "लुटःप्रथमस्य डारौरसः" इति सूत्रं व्याख्येयम् । [2]
- 11) शिवराजविजयस्य रचनाकारस्य सामान्यपरिचयो लेख्यः । [2]
- 12) भर्तृहरेः परिचयात्मकवाक्यद्वयं लिखत । [2]
- 13) मातुः चत्वारि नामानि लिखत । [2]
- 14) पत्युः चत्वारि नामानि लिखत । [2]
- 15) तिथिनामानि लिखत । [2]
- 16) एकस्मिन् वर्षे कति मासाः भवन्ति? नामानि लिखत । [2]

खण्ड: - 'स'

- 17) अधोलिखितेषु कयोश्चिद् द्वयोः सूत्रयोः व्याख्या कार्या । [3]
- क) "शिवादिभ्योऽण्"
 ख) "मध्यान्मः"
 ग) "संख्याया अवयवे तयप्"
 घ) "क्रमादिभ्यो युन्"

- 18) अधोलिखितयोः श्लोकयोः कस्यचिदेकस्य सप्रसङ्गव्याख्या कार्या । [3]
- क) आरम्भपूर्वा क्षयिणी क्रमेण,
 लघ्वी पुरा वृद्धिमतीच पश्चात् ।
 दिनस्य पूर्वार्द्ध-परार्द्ध भिन्ना,
 छायेव मैत्री खल-सज्जनानाम् ॥
- ख) श्रोतं श्रुतेनैव न कुण्डलेन,
 दानेन पाणिर्न तु कङ्कणेन ।
 विभाति कायः करुणापराणां,
 परोपकारिर्न तु चन्दनेन ॥

<https://www.rajasthanboard.com>

- 19) अधोलिखितेषु वाक्येषु केषाञ्चित् त्रयाणां संस्कृतानुवादो विधेयः । [3]
- क) गाँव के दोनों ओर जल है ।
 ख) उसे पढ़ना चाहिए ।
 ग) जटा से सन्यासी ज्ञात होता है ।
 घ) वृक्ष से पत्ता गिरा ।
 ङ) विद्या से ज्ञान होता है ।
 च) देवदत्त पाठ पढ़ेगा ।

- 20) अधोलिखितेषु केषुचित् त्रिषु वाक्येषु रेखाङ्कितपदानि संशोधयत । [3]
- क) दूरी बालकाः ।
 ख) नृपात् वसुधां याचते ।
 ग) नेत्रस्य काणाः ।
 घ) बालकं मौदकं रोचते ।
 ङ) नमः जनकम् ।
 च) सः पुस्तकं पठन्ति ।

21) अधोलिखितेषु कौचिद् द्वौ प्रयोगौ साधनीयौ ।

[4]

क) शिखावलः ।

ख) सामाजिकः ।

ग) रैवतिकः ।

घ) वैयाकरणः ।

22) अधोलिखितयोः गद्यांशयोः कस्यचिदेकस्य सप्रसङ्गव्याख्या कार्या ।

[4]

क) ततः संवृत्ते किञ्चिदन्धकारे धूप - धूमेनेव व्याप्तासु हरित्सु भुशुण्डीं स्कन्धे निधाय निपुणं निरीक्षमाणः, आगत - प्रत्यागतश्च विदधानः, प्रतापदुर्ग - दौवारिकः, कस्यापि पादक्षेपध्वनिमिवाऽश्रौषीत् ।

ख) गौरसिंहः - "अवगतः तत्पत्रमेव दर्शयामि" इति व्याहृत्य, उष्णीष सन्धौ स्थापितं कन्यापहारक - यवन - मृत - शरीरावस्त्रान्तः प्राप्तं पत्रं बहिश्चकार । सर्वेच विजयपुराधीशमुद्रामवलोक्य किमेतत्? एतत्? कथमेतत्? कस्मादेतत्? इति विज्ञासमानाः सोत्कण्ठा वितस्थिरे ।

23) अधोलिखितेषु कमप्येकं विषयमाश्रित्य निबन्धोलेखनीयः ।

[4]

क) मम प्रियः कविः

ख) परोपकारः

ग) संस्कृतं संस्कृतिस्तथा

घ) अस्माकं विद्यालयः

ॐॐॐ